

REMISSVAR

2022-04-01

Ju2021/03715

Justitiedepartementet, Kriminalpolitiska enheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.krim@regeringskansliet.se

Remissvar: Vägar till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85)

Inledning

Unizon tackar för möjligheten att få yttra sig över utredningens förslag gällande Vägar till ett tryggare samhälle, Samtida och framtida kriminalpolitiska utmaningar, SOU 2021:85.

Unizon är ett riksförbund som samlar närmare 140 kvinnojourer, tjejjourer och ungdomsjourer samt jourer specialiserade på sexuella övergrepp. Tillsammans arbetar vi för ett jämställt samhälle fritt från våld. Genom att erbjuda stöd och skydd, samt arbeta förebyggande och med påverkan arbetar jourerna varje dag, året runt, för våldsutsatta kvinnor och barns rättigheter till ett liv fritt från våld. Allt utifrån en kunskap om våld, kön, genus och makt.

Unizon avgränsar vårt svar till de områden som bedöms beröra vår verksamhet, som i sin tur utgår från vår vision *Ett jämställt samhälle fritt från våld*. Unizons uppdrag är att stötta, skydda, förebygga och opinionsbilda utifrån ett kvinno- och barnperspektiv, varför svaren kommer att utgå från detta.

Unizon gläds åt den särskilda benämningen utredningen gör av den idéburna jourrörelsens arbete och dess roll i strukturerat samverkansarbete med berörda insatser, samt den utförliga beskrivningen av Unizons medlemsjourers arbete. Vi delar åsikten om att det arbetet är oerhört viktigt.

Sammanfattning

Unizon är i stort positiva till utredningens förslag. En förhöjd trygghet i samhället är en viktig politisk prioritering. Vi ser positivt på utredningens förslag att ha ett ökat fokus på brottsoffers behov och samhällets uppdrag att bemöta dessa. Unizon noterar också det särskilda fokus som riktas på området mäns våld mot kvinnor samt barns och ungas utsatthet i utredningen.

Unizon efterlyser dock i än högre grad ett könsmaktperspektiv på beskrivningen av brottsoffer och brottsoffers behov. Kvinnor och flickor utgör hälften av landets befolkning, och då kvinnor i hög grad utsätts för brott riktade mot dem just för att de är kvinnor, exempelvis gällande utsatthet för mäns våld i olika former, måste detta särskilt prioriteras och beaktas. Denna särskilda utsatthet behöver benämnas för att

adekvata och kunskapsbaserade insatser ska riktas mot just denna brottsutsatthet och mot de förövare som utför brotten. Mäns våld mot kvinnor är den yttersta och allvarligaste konsekvensen av ett ojämnt samhälle och behöver benämnas utifrån det.

Könsmaktsperspektivet är också särskilt viktigt vid arbete som riktas mot förövare. Män och killar utövar i mycket högre grad allvarliga brott, såsom våld, än kvinnor och tjejer. Brottsbekämpande och brottsförebyggande insatser måste därför utgå från kunskap om våld och kriminalitet kopplat till maskulinitet och gruppmentalitet bland män och killar. Det är också oerhört viktigt att insatserna innehåller krav på ansvar på dessa förövare. Förebyggande insatser måste helt enkelt kompletteras med ansvarsutkrävande av samhället för att vara verksamma.

Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem som tyvärr inte uppvisar några tendenser på att minska. Sedan 2012 har anmälda misshandelsbrott mot män minskat, samtidigt som anmälda misshandelsbrott mot kvinnor ökat (BRÅ). Antalet kvinnor som mördas av en man de hade eller hade haft en relation med har heller inte minskat. Det är en oacceptabel samhällsutveckling.

Mäns våld mot kvinnor är också tätt sammankopplat med mäns våld mot barn. Barn som upplever pappas eller styvpappas våld mot mamma är brottsoffer i sin egen bemärkelse och behöver adekvat och anpassat stöd. Sedan 2021 är det brottsligt att utöva våld som bevittnas av ett barn, en positiv lagförstärkning som behöver beaktas i utformandet av brottsofferstöd. Barn har rätt till stöd utformat efter deras egna behov.

Unizon vill generellt se en statushöjning av arbetet med att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor och barn, och ser ett stort behov av att detta arbete samordnas och integreras med övrigt brottsbekämpande arbete. Kunskapen om och det praktiska utförandet av våldsförebyggande arbete och insatser besitts idag i stor utsträckning av civilsamhället, som arbetat hårt för att föra in kunskapen i kommuner, regioner och nationella myndigheter i Sverige. Det hårda arbetet måste nu integreras i andra stora satsningar, såsom arbetet mot gängkriminalitet och andra brottsförebyggande insatser.

I utformandet av framtida uppdrag till berörda myndigheter vill Unizon se en tydlig benämning av kvinnors och barns särskilda brottsutsatthet, samt ett förtydligande av kunskapshöjning och integrering av kompetensområdet våldsprevention i brottsförebyggande insatser. Uppdragen måste också samordnas med regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, samt regeringens åtgärdsprogram för att bekämpa detsamma. Båda är viktiga styrdokument som måste samordnas med annat brottsförebyggande och trygghetshöjande arbete, för att undvika s.k. stuprörsutformat arbete där viktig samverkan och viktigt kunskapsutbyte riskerar att förbises.

Unizon ser positivt på att digitaliseringen av samhället tas upp särskilt i utredningen. Vi delar utredningens kommentarer om att digitalisering ställer nya krav på samhällets förmåga att förebygga och bekämpa brott. Vi delar också utredningens åsikt att kvinnor, barn och unga är särskilt utsatta för brott på den digitala arenan. Då inga skiljelinjer längre finns mellan våra liv på och utanför nätet, är det viktigt att alla

insatser inkluderar en digitaliseringsstrategi för att de i så hög grad som möjligt ska vara relevanta även på den digitala arenan. Samtidigt ser vi även här behovet av att särskilt upprätta strategier för att förebygga och bekämpa kvinnor och barns särskilda utsatthet för brott, och Unizon har exempelvis länge förespråkat att alla digitala insatser ska åtföljas av en barnskyddstrategi.

Specifika kommentarer

2.2.2 Förtroendet för rättsväsendet behöver upprätthållas i hela samhället och 2.6.1 Sexualbrott

Unizon delar utredningens kommentarer om att kvinnor är överrepresenterade som utsatta för sexualbrott, och att detta får långtgående konsekvenser på kvinnors liv. Vi ser också tyvärr detsamma som utredningen, nämligen att sexualbrotten fortsätter att öka. Unizon vill här särskilt framhålla den rättsosäkerhet som råder för kvinnor gällande sexualbrott. Endast 5 % av anmälda våldtäkter leder till fällande dom (BRÅ), och denna straffrihet måste upphöra. Samhället måste utkräva ansvar av dessa förövare för att visa att kvinnors trygghet och rätt till liv fria från våld är prioriterat. Kvinnors förtroende för rättsväsendet är med rätta inte fullgott, och inte förrän samhället prioriterar ansvarsutkrävande för dessa brott kan kvinnor förväntas visa ökat förtroende för rättsväsendet och dess instanser.

2.7.2 Barn och unga är en brottsutsatt grupp

På Unizons jourers skyddade boenden bor lika många barn som kvinnor, och till Unizons tjej- och ungdomsjourer är de flesta som hör av sig under 18 år. Unizon delar utredningens framhållande att barn och unga som utsätts för våld och övergrepp i sin hemmiljö är särskilt utsatta och oroas också över att så många barn och unga beskriver brottsutsatthet där de bör kunna vara som allra tryggast, nämligen hemma och i skolan.

Inom ramen för detta vill Unizon särskilt påtala de åtaganden Sverige har gentemot barn i och med att Barnkonventionen sedan 2020 är lag i Sverige. Trots detta tillgodoses inte barns bästa vid alla tillfällen, och Unizon har stor erfarenhet av att detta särskilt gäller barn som upplevt pappas eller styvpappas våld mot mamma. Dessa barns särskilda utsatthet har betonats mer sedan lagen om barnfridsbrott trädde i kraft 2021 vilket är glädjande, men tyvärr ser vi ännu inga större förändringar gällande barns faktiska trygghet. Något som oroar Unizon i mycket hög grad är barns tvångsumgänge med förövare.

I Sverige är föräldrarätten stark och praxis att ett barn har rätt till båda sina föräldrar leder i många fall till upprepad och fortsatt brottsutsatthet för barn som upplevt våld i hemmet. Föräldrar som till och med döms för brott mot barnet och mot barnets mamma har i hög grad fortsatt rätt till umgänge med barnet, trots att detta med all kunskap som finns i Sverige borde strida mot det som så ofta kallas barnets bästa. Barnets bästa måste självklart vara att inte tvingas till umgänge med den förövare som utsatt dem för brott, och det finns inga andra brottsutsatta i Sverige som vi tvingar till umgänge med sin förövare. Unizon vill å det starkaste framhäva det stora

behovet av både förändra lagstiftning och praxis på detta område. Barn har rätt att vara trygga och tvångsumgänge med barnens förövare måste upphöra.

7.7 Skydd till brottsutsatta genom kontaktförbud

Unizon oroas över i hur liten grad kontaktförbud och utökat kontaktförbud används i Sverige idag och hur allvarliga konsekvenser det får för kvinnor som lever under hot och risk för att uppsökas av en våldsam man. Samhället måste utkräva ansvar och markera kraftfullt mot dessa förövare och utökat kontaktförbud med elektronisk övervakning skulle öka tryggheten för kvinnor. Ändå används det nästan inte. Unizon vill framhålla hur allvarlig denna brottsutsatthet är och hur dedikerade och farliga dessa förövare är. Beslut om utvidgat kontaktförbud ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning oavsett om en tidigare överträdelse av ett kontaktförbud har skett eller inte. Samhället måste skydda kvinnors som utsätts för dessa brott på alla sätt det kan.

7.8.1 Tillgången till skyddat boende är överlag god

Unizon vill betona att vi oroas över flera faktorer som benämns på detta område. Tillgången till skyddat boende behöver nämnas i en kontext, nämligen tillgång till insatsen skyddat boende från socialtjänsten. Unizon ser oroande tendenser på att det blivit svårare för våldsutsatta kvinnor att få en adekvat insats beviljad av socialtjänsten. Med adekvat insats menar vi att den ska innebära en placering på ett skyddat boende med kompetens om hela processen för kvinnan att återfå sin frihet – det vill säga inte enbart det själva fysiska skyddet utan även stödsamtal och traumabehandling, särskilda barninsatser och ett fokus på att hjälpa kvinnan tillbaka till stadigvarande bostad och försörjning efter placeringen. Kvinnor och barn behöver ett helhetsstöd för att öppna upp sina liv efter uppbrottet från den våldsutövande mannen och det tillhandahåller Unizons jourer.

Unizon oroas också av att kvinnor i högre grad beviljas placering under korta perioder, ibland så kort som enstaka veckor, eller inte sällan placeras på hotellhem eller vandrarhem istället för på kvinnojour. Vi oroas också över att genomsnittiden som kvinnor får möjlighet att bo på Unizons jourers skyddade boenden minskar, något som också benämns i utredningen. Vi får bekymrande rapporter från våra jourer om att det blivit svårare för kvinnor att överhuvudtaget beviljas insatsen skyddat boende av socialtjänsten, att myndigheten alltså i större grad utforskar andra alternativ innan placering sker. Unizon ser inga som helst tendenser på att mäns våld mot kvinnor verkar minska, varpå denna eventuella orsak till minskade insatser måste anses som helt inaktuell.

Det är vår stora övertygelse att jourrörelsens kunskap och praktiska erfarenhet som byggts upp under mer än fyra decennier, kombinerat med vårt särskilda uppdrag att påverka politiskt utifrån kvinnors och barns upplevelser, är avgörande för att samhällsproblemet mäns våld mot kvinnor ska kunna upphöra.

7.8.4 Stadigvarande boende en viktig målsättning

Unizon delar utredningens åsikt om att den svåra boendesituationen i landet särskilt försvårar för kvinnor som tvingas fly sina hem på grund av utsatthet för grova brott i detsamma. Vi hävdar att kommuner och bostadsaktörer måste prioritera denna

särskilt utsatta grupp och aktivera åtgärder för att erbjuda våldsutsatta kvinnor, och deras barn, en möjlighet till en trygg bostad. Unizon presenterar flera förslag på hur detta skulle behöva gå till i praktiken, läs gärna mer på [vår hemsida](#).

7.9.4 Hatbrott och samhällets brottsofferstöd

Unizon vill att kvinnohat införs som grund för hatbrott. Om ett motiv för brottet har varit att kränka personen på grund av att hon är kvinna ska brottet klassas som hatbrott, vilket innebär en straffskärpning, särskild statistikföring och utbildning för hela rättskedjan.

8.5 Målsägandebiträde

Unizon delar utredningens konstaterande att lagändringen som medförde begränsning av målsägandebiträdets uppdrag, och således den brottsutsattas rätt till målsägandebiträde i alla instanser, bör följas upp med en konsekvensutredning. Unizon delar [Brottsoffermyndighetens](#) åsikt om att målsägandebiträdets uppdrag bör utökas till att, likt särskilda företrädare för barn, även omfatta ansökan om verkställighet av skadestånd samt ansökan om brottsskadeersättning.

9.1.1 Förstärkt uppdrag till Brottsoffermyndigheten

Unizon tillstyrker förslaget. Unizon delar åsikten att ett förstärkt stöd till brottsutsatta kräver uttalade uppdrag gällande systematisk uppföljning och utvärdering och bedömer att Brottsoffermyndigheten har kapacitet att samordna detta. Unizon vill dock betona vikten av att ha en bred kunskap om kvinnors och barns särskilda brottsutsatthet med sig in i uppdraget, och att uppdraget bör innehålla krav på samverkan mellan berörda aktörer.

9.2.1 Kartläggning av kommunernas arbete på brottsofferområdet

Unizon tillstyrker förslaget, och tror att det kan leda till ett mer likvärdigt brottsofferstöd i landets kommuner vilket är bra. Men Unizon betonar att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att samordna denna kartläggning med berörda aktörer, såsom Brottförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och civilsamhället, som sedan länge arbetat med kommunernas brottsförebyggande arbete. Unizon vill också framhålla vikten att uppdraget inte enbart innehåller uppgiften att utföra en kartläggning, utan att det även kompletteras med förslag på relevanta åtgärder utefter vad kartläggningen visar. Unizon delar [Jämställdhetsmyndighetens förslag](#) att chefer och politikernas roll särskilt ska beaktas.

9.2.2 Socialtjänstens brottsofferstöd bör utvecklas genom nationell vägledning

Unizon tillstyrker förslaget, men betonar vikten av att eventuell ny vägledning måste gå hand i hand med, och inte motarbeta eller spela ut, redan befintliga riktlinjer och vägledningar gällande stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor och barn.

9.3.1 Polismyndighetens information till brottsutsatta bör utvecklas och bli mer situationsanpassad

Unizon tillstyrker förslaget och ser positivt på motiveringen att utforma anpassad information inte bara efter mottagarens olika förutsättningar, utan också utefter olika brottstyper. Unizon betonar vikten av en likvärdighet inom Polismyndigheten för detta, vilket vi tror att dessa insatser kan leda till. Brottsoffer förtjänar samma stöd och information oavsett var i landet de söker sig till polisen, och Unizon ser idag att det ser väldigt olika ut gällande kunskap och information inom Polismyndigheten både geografiskt men också mellan olika avdelningar. Unizon vill även betona vikten av att ha information särskilt anpassad till barn, till olika språk och till olika fysiska och kognitiva förutsättningar. Unizon vill också att anpassningen både ska gälla själva informationen, men också hur informationen förmedlas. Det är exempelvis avgörande att ha rutiner för information till en våldsutsatt kvinna så att det sker under för henne trygga former och utan risk för att förövaren informeras eller är med under informationstillfället. Unizon ser att detta uppdrag med fördel kan kombineras med resultaten av 9.1.1 och 9.2.1.

9.3.2 Polismyndighetens förmedling av brottsutsattas personuppgifter kan underlättas

Unizon förstår behovet av att underlätta hänvisningsarbetet och ser precis som utredningen ett stort behov hos brottsutsatta att hänvisas till adekvata stödinsatser. Unizon vill dock här särskilt framhålla att det behövs en omfattande riskbedömning innan nya metoder för att skicka vidare personuppgifter föreslås. En sådan riskbedömning måste inkludera en översyn av vad både nuvarande och ett eventuellt nytt framtida arbetssätt innebär för kvinnor och barn som lever med skyddad identitet och under stora hot från sina förövare. Unizon ser stora brister idag med samhällets förmåga att skydda dessa kvinnor och deras barn och vill likt [Jämställdhetsmyndigheten](#) att detta särskilt ska beaktas.¹ Hänvisning måste, likt informationsuppdraget under 9.3.1, också utformas så att det i så fall sker på ett sätt som är säkert för kvinnan och som innehåller en garanti att inte nås hennes förövare. Ett hänvisningssystem inom Polisen måste vara rättssäkert och kan bara införas om säkerheten kan garanteras.

Slutligen

Unizon vill även hänvisa till tidigare remissvar vi skrivit inom berörda ämnen, som alla går att finna på [vår hemsida](#), se särskilt gällande:

[Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende \(SOU 2017:112\)](#)

[Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende \(Ds 2020:16\)](#)

---

¹ Skyddade personuppgifter – oskyddade personer (2022:10)
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/skyddade-personuppgifter-oskyddade-personer/>

[Hållbar socialtjänst, en ny socialtjänstlag \(SOU 2020:47\)](#)

[Effektivare förfarande och utökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja \(Ju2020/04109\)](#)

[Motion om bostadsgaranti för våldsutsatta kvinnor \(KS 2020/1276\)](#)

[Kommuner mot brott SOU 2021:49](#)

Stockholm 2022-04-01

Rebecka Andersson, generalsekreterare Unizon

Underlaget är framtaget av Hanna Nordberg, Maria Björsson, Cornelia Björkquist och Tanja Hillberg, sakkunniga Unizon